Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi
International Human Studies Journal

ISSN: 2146-8117 e-ISSN: 2148-6220 Cilt/ Volume: 11 Sayı/ Issue: 21 June / Haziran 2026

ORHAN VELİ ŞİİRİNİN 'KANIK'SANAN 'GARİP' TARAFI: MİZAH VE İRONİ

HABITUAL YET STRANGE (GARIP) SIDE OF ORHAN VELI'S POETRY: HUMOR AND IRONY

Muhammed YAKUPİ

Dr., Bağımsız Araştırmacı, Gostivar/Kuzey Makedonya,

e-posta: ve.muhammedyakupi@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5696-0700

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü – Article Type	Research Article/Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi – Date Received	5 Temmuz 2025 / 6 July 2025
Kabul Tarihi – Date Accepted	22 Şubat 2026 / 22 February 2026
Yayın Tarihi – Date Published	30 Haziran 2026 / 30 June 2026

***Atıf / Cite as*:** Yakupi, M. (2026). Orhan Veli şiirinin 'Kanık'sanan 'Garip' tarafı: mizah ve ironi. Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları,. S. 46-65. Dergisi / Katre International Human Studies Journal. https://doi.org/10.53427/katre.1699610

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/katre/policy

Published by İstanbul İlim ve Kültür Vakfı / Istanbul Foundation for Science and Culture, İstanbul, Türkiye.

CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr) / This is an open access article under the CC BY-NC license (http:/creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ORHAN VELİ ŞİİRİNİN 'KANIK'SANAN 'GARİP' TARAFI: MİZAH VE İRONİ

Öz

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Türkiye'de yaşanan köklü toplumsal ve kültürel dönüşümler, edebiyatı da doğrudan etkilemiş; modernleşme ideolojisi, kentleşme süreçleri, bireyin toplumsal yapıyla kurduğu ilişkinin değişmesi ve gündelik hayatın yeni biçimleri, şiirde geleneksel estetik kalıpların sorgulanmasına zemin hazırlamıştır. Bu ortamda ortaya çıkan Garip hareketi, özellikle şiirdeki dilsel süslemeyi, kalıplaşmış imgeleri ve belli bir zümreye hitap eden söyleyiş tarzını reddederek sıradan insanın deneyimini merkeze almış; böylece dönemin sosyolojik koşullarıyla uyumlu, daha eşitlikçi ve gündelik hayata yaslanan bir poetika geliştirmiştir. Orhan Veli, bu dönüşümün öncü isimlerinden biri olarak, geleneksel şiir algısını bilinçli biçimde yıkarak öznenin varoluşsal, toplumsal ve psikolojik sorunlarına çoğunlukla mizah ve ironi aracılığıyla yaklaşmıştır. Onun şiirlerinde mizah ve ironi, yalnızca estetik bir tercih değil; aynı zamanda modern bireyin yabancılaşma, uyumsuzluk, gündelik hayatın sıradanlığı ve toplumsal dönüşüm karşısındaki konumlanışını görünür kılan işlevsel bir araçtır. Bu çalışmada, Orhan Veli'nin şiirlerinde mizah ve ironi tekniklerinin hangi amaçlarla kullanıldığı, bu tekniklerin dönemin sosyolojik bağlamıyla nasıl ilişkilendiği ve şairin poetik dünyasında nasıl bir anlam ürettiği, seçilmiş şiir örnekleri üzerinden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Orhan Veli Kanık, şiir, mizah, ironi

HABITUAL YET STRANGE (GARIP) SIDE OF ORHAN VELI'S POETRY: HUMOR AND IRONY

Abstract

The profound social and cultural transformations that took place in Turkey following the proclamation of the Republic directly influenced the literary sphere as well. The processes of modernization, urbanization, and the changing position of the individual within the social structure, along with the emergence of new forms of everyday life, created a context in which traditional aesthetic norms in poetry were increasingly questioned. Within this milieu, the Garip movement rejected rhetorical ornamentation, conventional imagery, and the elitist tone characteristic of earlier poetic traditions, instead centering the experiences of the ordinary individual and formulating a poetics grounded in the social dynamics of the period. As one of the foremost representatives of this transformation, Orhan Veli consciously broke away from traditional poetic perceptions and approached the existential, social, and psychological concerns of the subject primarily through humor and irony. In his poetry, humor and irony function not merely as stylistic preferences but also as tools that reveal the modern individual's sense of alienation, incompatibility, ordinariness, and shifting position within a rapidly changing society. This study examines the aims and functions of humor and irony in Orhan Veli's poetry, the ways in which these techniques are intertwined with the sociological context of the period, and the meanings they generate within the poet's broader aesthetic framework, drawing on selected examples from his work.

Keywords: Orhan Veli Kanık, poetry, humor, irony

GİRİŞ

Mizah ve İroni Kavramlarına Kısa Bir Bakış

Mizah; genellikle komik, eğlendiren, kişinin hoşça vakit geçirmesine katkı sağlayan ve gülmeye sebep olan (her) şey gibi yüzeysel tanımlarla ifade edilmeye çalışılmış olsa da asıl amacının *eleştirmek* olduğu çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Doğrusunu göstermek amacıyla eleştirel bir üslupla kullanılan mizahın uzun ve üzerinde çok tartışılmış tarihî bir geçmişi bulunmaktadır. Platon'dan Aristoteles'e, Thomas Hobbes'tan Immanuel Kant'a, Charles Darwin'den Mark Twain ve Sigmund Freud'a kadar bütün büyük düşünürler, mizahı açıklamaya çalışmış, ancak kesin ve ortak bir noktaya kati surette varılamamıştır (ayrıntılı bilgi için bkz. Eğilmezler Boylan, 2015). Böylece bu durum mizahın birden fazla tanımının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Mizah, düşüncelerin espri ve şaka yoluyla söze veya yazıya dökülmesiyle ortaya çıkmış, fakat zaman içinde çok daha ağır türleri kapsayan bir terim hâline gelmiştir. Önceleri temel hedef bir düşüncenin, olayın veyahut durumun gülünçlüğüyle insanları güldürmek olsa da bu durum zamanla çeşitlenerek devreye fert ve toplumdaki aksaklıkları, çirkinlikleri eleştirme, iğneleme ve düzeltme amaçları da girmiştir (Durmuş, 2005, s. 205). Bertolt Brecht, "Mizahın olmadığı yerde yaşamak zor, her şeyin mizah olduğu yerde yaşamak ise imkânsızdır." (akt. Oral, 1998, s. 182) diyerek toplum hayatıyla mizahın nasıl iç içe geçtiğini anlatmaya çalışmış ve her şeyde olduğu gibi mizahın da azı karar çoğu zarar olduğunun altını çizmiştir. Böylece gülmenin doğal ve yaşam belirtisi gösteren reaksiyonlardan biri olduğu göz önünde bulundurulursa, mizahın da insan hayatındaki etkisi daha belirgin bir hâle gelecek ve mizah salt edebiyat, tarih, siyaset ve gündelik hayatın komedi unsuru olmaktan çıkıp yaşanılan çağı yansıtan büyük bir aynaya dönüşecektir.

Mizah ile birlikte edebiyat incelemelerinde çok sık karşılaşılan, fakat tam anlamı konusunda soru işaretleri bulunan terimlerden biri de *ironi*dir. İroni, mizahın eleştiri boyutu güldürmenin bir adım ötesine geçtiğinde hiciv ve kara mizah gibi mizahın diğer ögeleriyle birlikte sonradan ortaya çıkar ve bu noktadan itibaren iyi tetkik edilmesi elzem hâle gelen gülmece unsurlarından birine dönüşür (Gezer & Çelik, 2017, s. 99). Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'üne bakıldığında, ironi kavramının ilk anlamı olarak "Gülmece."; ikinci anlamı olarak da "Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme." (TDK, 2011, s. 1205) gibi tanımlarla karşılaşılmaktadır. Ancak ironinin çoğu zaman sözlük anlamının dışına

çıkarak genişlediği ve birden fazla kavramla ilişki kurduğu görülür. Bundan dolayı ironinin birebir tanımının yapılması ve yapılmış olan bir tanım üzerinden ilerlenmesi güçtür. İşte tam da bu noktada Paul de Man'ın ironinin tanımlanma problemi üzerine yaptığı açıklamayı vermek yerinde olacaktır:

> *Eğer ironi gerçekten bir kavram olmuş olsaydı ironinin bir tanımının yapılmasının mümkün olması gerekirdi. Bu problemin tarihsel geçmişine (serüvenine) bakılırsa ironinin tanımının yapılmasının esrarengiz bir şekilde güç olduğu görülecektir.* (akt. Tuğluk, 2017, s. 445)

Bundan dolayı ironinin tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışırken yapılmış tanımlardan ziyade, ironik durumları karşılayan misaller üstünden ilerlemek daha faydalı olacaktır. Mesela aşağıda takdim edilecek birkaç görsel, ironiyi yansıtması bakımından iyi birer örnek teşkil etmektedir:

Resim 1. Farklı ironik durumları yansıtan birkaç görsel. (irony/ironi, 2020)

Bu da ironinin farklı dönemlerde farklı anlayışlara göre farklı anlam derinliklerine ve değişikliklerine gidebileceğini göstermektedir. Bu anlayışlardan bir tanesi de edebiyattır. Edebiyatta ironi, dönem dönem sıkça kullanılan bir teknik hâline gelmiş, bununla beraber hem eleştirelliğiyle hem de bilgece tarafıyla başarılı misallerde eser(ler)e renk ve derinlik katmıştır. Hatta kimi zaman akıl oyununa dönüşme ihtimali yüksek olan ironinin, sanatsallıkla zekâ oyunu arasında gidip gelmesi, başarısının aldığı riske göre ölçülüp tartılmasına neden olmuştur (Ünal, 2015, s. 178).

Türk edebiyatı/şiiri Tanzimat'ı izleyen süreçte bir değişim yaşamış ve bu dönemin ardından birçok şair/yazar, yeni edebî türlerle beraber yeni konu ve teknikleri de eserlerinin merkezine oturtmuştur. Bu süreçte değişmeyen şeylerden biri; eserlerdeki mizah ve mizahın her daim patetik bir söylem ortaya koyan tekniklerden biri oluşudur. Üstelik Cumhuriyet'in kurulmasının ardından değişen kültürel ve toplumsal koşullarla birlikte, özellikle Garip hareketi etrafında teşekkül eden şiirin, mizah kullanımı açısından bir adım önde olduğu rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Garip şiirinde mizah[1] -ve ironi-, basit bir güldürme aracı olmaktan ziyade, şiirsel söylemin yeniden inşasında işlevsel, eleştirel ve kurucu bir görev üstlenmiştir. Bu anlamda Garip hareketinin omurgasını oluşturan Orhan Veli şiirinin, mizah -ve ironi- kullanımı açısından (en azından o dönem için) önemli rol oynadığı pek çok araştırmacı ve eleştirmen tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Orhan Veli'nin şiirlerinde başta ironi olmak üzere mübalağa, teşbih, teşhis, tezat gibi çeşitli mizah teknikleri kullanılmıştır. Gerçekleştirilecek incelemede, Orhan Veli'nin şiir anlayışı çerçevesinde mizah ve ironi tekniklerini eserlerinde kullanırken neleri amaçladığı, şiirlerinden verilecek bazı örneklerle ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Orhan Veli Şiirinde Kurucu İşlev Gören Anlatım Teknikleri: Mizah ve İroni

Türk edebiyatında mizah ve ironi, toplumsal eksiklikleri ortaya koymak, çarpık ilerleyen düzenin aksaklıklarını işaret etmek, yozlaşan değerler ve değişimler karşısında ciddi neticeler meydana getirebilecek davranışların altını çizerek bu davranışların çoğalmasının ve yaygınlaşmasının önünü kesmek, şuuraltında gelişen dürtüler sonucu ortaya çıkabilecek durum veya olayların reel dünyaya/hayata aktarılmasına yardımcı olmak, insan yaşamını dejenere edecek çeşitli unsurlar karşısında bir müdafaa refleksi geliştirmek gibi maksatlarla kullanılmıştır. Orhan Veli de şiirlerini siyasileştirmeden mizah ve ironiyi başarılı bir biçimde kullanarak sosyal değişim ve dönüşümlerin eksik veya aksayan taraflarını sanatıyla işaret etmeye çalışmıştır. Öyle ki şiir serüveninin başlangıcından itibaren her daim bir arayışın içinde olan Orhan Veli, yeni bir şiir anlayışı ve özgün bir üslup ortaya koyabilmek için değişik tekniklerden faydalanmıştır. 1941 yılında yayımlanan *Garip* adlı şiir kitabının önsözünde (ki bu önsöz bir manifesto niteliği taşımaktadır), şairanelik diye tanımladığı şiire has bir söz varlığının olmasını ve gelişmesini reddetmiş, şiirden vezin ve kafiye gibi biçim unsurlarının, benzetmeye dayalı sanatların ortadan kaldırılmasını istemiş ve bunun yerine yalın bir dille anlamı önemsemiştir. Onun için şiir, tüm özelliği edasında olan, anlamdan ibaret bir söz sanatıdır. Şiirlerinde kullandığı sözcük oyunları, dil sapmaları ve kendine özgü argo kelime ve deyişleri

[1] Garip hareketinde mizahın şiirsel yapı içindeki rolüne dair kapsamlı bir özet değerlendirme için bkz. (Sazyek, 2006, s. 293-302)

sayesinde kendi mizah ve ironisini yeniden yapılandırmış ve bu durum Orhan Veli şiirinin başlıca özelliklerinden biri hâline gelmiştir.

Orhan Veli'nin şiirinde belirleyici bir poetik unsur hâline gelen mizah ve ironi, bireysel bir üslup tercihi olmanın ötesinde, erken Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinin geçirdiği sosyolojik dönüşümlerin ve estetik kırılmaların bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Garip hareketinin ortaya çıktığı 1940'lı yıllar, modernleşme sürecinin hızlandığı, geleneksel değer sistemlerinin çözülmeye başladığı ve bireyin toplumsal yapı içindeki konumunun yeniden tanımlandığı bir döneme rastlar. Bu bağlamda Orhan Veli'nin mizah ve ironiye olan yönelimini, söz konusu değişim ve dönüşümlere karşı geliştirilmiş estetik bir yanıt olarak da görmek mümkündür.

Orhan Veli'nin özellikle Garip hareketi döneminde yazdığı şiirler okunduğunda, şiirin sadece bir duygu işi olmadığı, ince alay işçiliği ile toplum, insan, şiir, resim, musiki ve benzeri konularda (Orhan Veli açısından) akla uygun olmayan ve absürt görülen durum veya olayların üstüne giden ve bunları mizah ve ironi üzerinden eleştiren bir yaşam bekçisiyle de karşılaşılmaktadır. Hilmi Yavuz bir konuşmasında, Orhan Veli'nin edebiyat tarihçileri tarafından öne çıkarılan Garip dönemi şiirlerinin, şiir okuyucularıyla ve edebiyat tarihçileriyle dalga geçilmek amacıyla yazıldığını ileri sürerek; Orhan Veli'nin bu şiirleri "Dalgacı Mahmut" (şiir için bkz. Orhan Veli, 2010, s. 120) tavrıyla yazdığını ve aşk şiirlerini nasıl "İş Olsun Diye" (şiir için bkz. Orhan Veli, 2010, s. 206) yazdığını söylüyorsa, Garip dönemindeki şiirlerini de insanlarla alay etmek için *iş olsun diye* yazdığını ifade etmiştir. Devamında; "Orhan Veli, 7 yıl bizimle dalga geçmiştir" (Yavuz, 2020) diyerek bir yönüyle şairin (özellikle Garip dönemi boyunca sürdürdüğü) mizahi ve ironik yönünü ön plana çıkarmıştır. Melih Cevdet Anday ile yapılan bir söyleşide ise şair; *Garip* kitabını oluşturan şiirlerin herkes tarafından alaya alındığı için kitabın ismini *Garip* koyduklarını ifade eder. Böylelikle, o şiirlerin hiç kimse tarafından şiir olarak kabul edilmediğini vurgulayan (Anday, 2020) Melih Cevdet Anday ile Hilmi Yavuz'un yukarıda alıntıladığımız sözleri arasında ("Kim kiminle dalga geçiyor?!" veya "Kim kimi alaya alıyor?!" bağlamında) kendiliğinden paradoksal bir durum meydana gelmektedir.

İşte Orhan Veli de şiirleriyle dalga geçildiği bir dönemde, ince alayı muhataplarından çok daha önce keşfetmiş ve "Ben Orhan Veli"[2] adlı şiiriyle kendi üzerinden kendisiyle alay edenleri -bir çeşit- alaya almıştır:

"Ben Orhan Veli,
'Yazık oldu Süleyman Efendiye'

[2] Orhan Veli'nin defterinde şiirin başlığı yoktur.

Mısra-ı meşhurunun mübdii..
Duydum ki merak ediyormuşsunuz
Hususî hayatımı,
Anlatayım:
Evvelâ adamım, yani
Sirk hayvanı filan değilim
Burnum var, kulağım var,
Pek biçimli olmamakla beraber.

Evde otururum,
Masa başında çalışırım.
Bir anne ile babadan dünyaya geldim.
Ne başımda bulut gezdiririm,
Ne sırtımda mühr-ü nübüvvet.
Ne İngiliz kıralı kadar
Mütevazıyım,
Ne Celâl Bayar'ın
Ahır uşağı gibi aristokrat.
Ispanağı çok severim
Puf böreğine hele
Bayılırım.
Malda mülkte gözüm yoktur.
Vallâhi yoktur.

Yayan dolaşırım,
Mütenekkiren seyahat ederim.
Oktay Rifat'la Melih Cevdet'tir
En yakın arkadaşlarım.
Bir de sevgilim vardır, pek muteber;
İsmini söyleyemem,
Edebiyat tarihçisi bulsun.

Ehemmiyetsiz şeylerle de uğraşırım,
Meşgul olmadığım 'ehemmiyetsiz'
Sadece üdeba arasındadır.

Ne bileyim,
Belki daha bin bir huyum vardır...
Amma ne lüzum var
Hepsini sıralamaya?
Onlar da bunlara benzer.

Nisan 1940" (Orhan Veli, 2010, s. 216-217)

Orhan Veli, bu şiirde sadece kendi döneminde kendisine karşı çıkanlara ironik bir tepki vermekle kalmamış, "Ne başımda bulut gezdiririm, / Ne sırtımda mühr-ü nübüvvet." dizeleriyle, Ahmed Hâşim'in şair tanımına da alaycı bir göndermede bulunmuştur. Bilindiği üzere Ahmed Hâşim, kendi poetikası çerçevesi içinde şiir için "Resullerin sözleri gibi" (Saf Şiir (Halis, Öz Şiir) Anlayışı (1923-1960), 2020) ibaresini kullanmış (şiirin kolay anlaşılmaması gerektiğini savunurken), Orhan Veli de Hz. Muhammed'in peygamberliğini müjdeleyen iki unsuru (bulut ve mühr-ü nübüvvet) zikrederek sıradan bir insan yaşantısı sürdürdüğünü ironik bir biçimde dile getirmiştir. Bu yolla şiirin kutsallığını ve şairin ayrıcalıklı konumunu da ironik bir mesafeyle sorgulayan Orhan Veli'nin bu tavrı, yalnızca estetik bir tercih değil; edebiyatın toplumsal işlevine dair bir yeniden tanımlama girişimi olmuştur. Şiir, böylece *yüksek* bir sanat formu olmaktan çıkarak gündelik hayatın doğal bir parçası hâline gelmiştir.

İroni, yanlışı dolaylı yoldan gösterme sanatıdır. Bir sanatçı ironiyi kullandığında genellikle yanlışın ne olduğuna işaret ederken ayrıca bir çözüm önerisinde bulunmaz. Çünkü sanatçı eleştiriyi yaparken çoklukla kendisinin de doğru hakkında sağlam bir fikri yoktur. Öte yandan ironi hem ima yoluyla eleştiri hem de yıkıcı alayı içinde bulunduran bir tekniktir. Orhan Veli de bu teknikten ziyadesiyle yararlanmış bir şair olarak "Eskiler Alıyorum" adlı şiiriyle Ahmed Hâşim'i bir kez daha alaya almıştır:

"Eskiler alıyorum
Alıp yıldız yapıyorum
Musikî ruhun gıdasıdır
Musikîye bayılıyorum

Şiir yazıyorum
Şiir yazıp eskiler alıyorum
Eskiler verip Musikîler alıyorum

Bir de rakı şişesinde balık olsam" (Orhan Veli, 2010, s. 80)

Ahmed Hâşim, "Bir Günün Sonunda Arzû" şiirinin son dizelerinde; "Akşam, yine akşam, yine akşam / Göllerde bu dem bir kamış olsam!" (Ahmed Hâşim, 2013, s. 212-213) demiş ve Orhan Veli, "Bir de rakı şişesinde balık olsam" dizesiyle, karşı çıktığı eskiyi alayla yıkmaya ve Hâşim'in bu şiirini (hatta bir nevi bütün şiirlerini) boşa çıkarmaya ya da değersizleştirmeye çalışmıştır. Bundan dolayı Orhan Veli'nin "Eskiler Alıyorum" şiirinin temelinde, aslında şairin Garip hareketi ile yeniyi yerleştirmek maksadıyla başvurduğu ironiyi görmek gerekir. Öyle ki Orhan Veli'nin gerçekleştirdiği bu saldırıda, sadece Ahmed Hâşim'in şiirini değil, topyekûn bütün Türk şiir geleneğine yönelik büyük bir tepkiyi görmek mümkündür. Bu yaklaşım Orhan Veli'nin birçok şiirinde mevcuttur. Örneğin, parodi[3] tekniğini kullanarak ironik eleştiride bulunduğu şiirlerinin arasında "Kitabe-i Seng-i Mezar" şiir dizisi ve "Vatan İçin" adlı şiiri de bulunmaktadır.

"Kitabe-i Seng-i Mezar" şiirinin birinci bendinin daha başlarında,

"Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hattâ çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;"

dizeleriyle Orhan Veli, klasik edebiyatta estetik ve trajik bir tema olarak ele alınan *çirkinlik* meselesini gündelik, hatta bedensel bir rahatsızlık düzeyine indirgemiştir. Bu yönüyle şiir, hayatı boyunca çirkinliğinden yakınan ve bu durumu şiirinde metafizik bir acıya dönüştüren Ahmed Hâşim'in poetik tavrının karşısına, çirkin yaratılmaktan dahi müteessir olmayan sıradan bir figürü -Süleyman Efendi'yi- yerleştirmiştir.

Böylece Orhan Veli, Ahmed Hâşim'in "Başım" (şiir için bkz. Ahmed Hâşim, 2013, s. 218-219) şiirinde bedensel kusuru trajik ve bireysel bir yazgı olarak sunan yaklaşımını bilinçli biçimde basitleştirmiş; estetik kaygıyı gündelik hayatın sıradan sorunlarıyla yer değiştirerek hafifletmiş ve ironik bir düzleme taşımıştır. Aynı zamanda şair, "Kitabe-i Seng-i Mezar" ile Bâkî'nin Kanuni Sultan Süleyman için yazdığı ve hükümdarı yücelten "Kanuni Mersiyesi"nin yapısal ciddiyetini de ters yüz etmiş; övgü ve yüceltme geleneğini sıradan bir insanın önemsiz dertleri üzerinden parodileştirmiştir. Bu parodi, yüksek edebî söylemin içeriğinin bilinçli olarak

[3] Oğuz Cebeci, *Komik Edebi Türler (Parodi, Satir ve İroni)* adlı eserinde; ironi ile parodi arasında ortak alanların mevcut olduğunu söyler. Üstelik kitabında farklı kuramcıların görüşlerine de kapsamlı bir şekilde yer veren Cebeci, Linda Hutcheon'ın düşüncelerinden yola çıkarak; parodinin eleştirel mesafe üzerinden gerçekleştirilen ve benzerlikten çok farklılığı vurgulayan bir *tekrarlama sanatı* olduğunu ifade eder. Ayrıca yine Hutcheon'dan yaptığı alıntıyla; ironik tersine çevirme (inversion) yönteminin bütün parodilerin ortak özelliği olarak addedildiğini ve parodide ironi aracılığıyla gerçekleştirilen *yeniden bağlama sokma* olgusunun, parodiyi taklit (imitation) ve pastişten ayıran en temel özelliklerden biri olduğunu önemle vurgular (geniş bilgi için bkz. Cebeci, 2017, s. 84-87).

gündelik ve değersiz addedilen unsurlarla doldurulması yoluyla gerçekleştirilmiş ve Garip şiirinin estetik devrimini açık biçimde görünür kılmıştır. Ayrıca,

> "Bir akşam uyudu;
> Uyanmayıverdi.
> Aldılar, götürdüler.
> Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü." (Orhan Veli, 2010, s. 45-47)

gibi eylemler arka arkaya sıralanarak sıradan bir cenaze merasimi yansıtılmış ve sultanların görkemli cenaze törenlerinin bir nevi parodisi yapılmıştır. Böylece Orhan Veli, "Kitabe-i Seng-i Mezar" adlı şiiriyle, eskiden sultanlara ve devlet adamlarına yazılmış olan mezar taşı yazılarını/şiirlerini sıradan bir insan için yazmış ve dolaylı yoldan klasik Türk şiirini de ironi aracılığıyla satirize etmiştir (Uzunkaya, 2011, s. 33).

Orhan Veli, yalnızca klasik Türk şiiri geleneğiyle değil, aynı zamanda Tanzimat şiirinin yüksek sesli vatanperver söylemiyle de mizahi bir hesaplaşma içine girmiştir. Şairin "Vatan İçin" adlı şiirinde yer alan

> "Neler yapmadık şu vatan için!
> Kimimiz öldük;
> Kimimiz nutuk söyledik." (Orhan Veli, 2010, s. 127)

dizeleri, Namık Kemal'in "Hürriyet Kasidesi"nin idealist ve fedakârlık merkezli söylemini bilinçli biçimde ters yüz etmiştir. Namık Kemal'in "Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk u selâmetten / Çekildik izzet ü ikbâl ile bâb-î hükûmetten"[4] (Namık Kemal, 2019, s. 68-69) beytinde temsil edilen ahlaki yücelik ve politik özveri, Orhan Veli'nin şiirinde *ölmek* ile *nutuk söylemek* eylemlerinin aynı düzlemde yan yana getirilmesiyle değersizleştirilmiştir.

Bu -kısmen ironik sayılabilecek- alaycı mizah, fedakârlığın ağırlığını taşıyan *ölmek* fiilinin, söz üretimine indirgenen *nutuk söylemek*le eşitlenmesi yoluyla kurulmuştur. Dolayısıyla Orhan Veli, Tanzimat şiirinin retorik yoğunluğunu ve hamasete yaslanan vatan söylemini, eylem-söz karşıtlığı üzerinden eleştirmiş; yüksek ideallerin gündelik ve etkisiz bir söyleme dönüşmesini esprili/alaycı bir bakışla görünür kılmıştır.

Orhan Veli'nin "Vatan İçin" adlı şiirinde kullanılan esprili/alaycı mizahın, "Bedava" şiirinde ise bütünüyle ironiye dönüştüğüne (Fedai, 2009, s. 1005) tanık olunur:

> "Bedava yaşıyoruz, bedava;

[4] **Günümüz Türkçesiyle:** "Çağın değer yargılarını doğruluktan ve samimiyetten sapmış görerek kendi arzumuz ve saygınlığımız ile devlet kapısından ayrıldık."

Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava." (Orhan Veli, 2010, s. 126)

Orhan Veli, "Bedava" şiirinde ironi aracılığıyla rahatsız olduğu bir durumu ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Şiirin başlığında ve dizelerin çoğunda *bedava* sözcüğünün, canlılığı ve varlığın sürdürüldüğüne işaret eden *yaşamak* sözcüğü (ve onun belirtileri/unsurları) ile birlikte kullanılmış olması, hem şiirin içindeki ironiyi daha belirgin bir hâle getirmiş hem de şiir boyunca amaçlanan acı eleştirinin okur tarafından daha kolay anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Öyle ki şiirin son dizesinin ilk dizeyle aynı olması ve *bedava* sözcüğünün arka arkaya kullanılmış olması da aslında ince bir alayla ters yüz edilmiş bir ifadenin bütünleşmesine yol açmıştır. Böylece bu ifade ile beraber, şiirin başlığındaki "Bedava" sözcüğüne tamamıyla dönüldüğü ve ironinin kendi döngüsel devinimini şiirin başından sonuna kadar rahatça sürdürebildiği görülür. İroni sayesinde Orhan Veli şiiri, hem gündelik hayatı olduğu gibi yansıtmış hem de bu hayatın çelişkilerini, yoksunluklarını ve absürtlüğünü görünür kılmıştır. Bu yönüyle ironi, Orhan Veli şiirinde toplumsal eleştirinin kapalı ama etkili bir biçimi olarak işlev görmüştür.

İşte "Bedava" şiirinde olduğu gibi Orhan Veli'nin sadece Türk şiir geleneğine değil, toplumsal olaylara/gelişmelere karşı yaptığı göndermelerde bile mizah ve ironi tekniğinden ziyadesiyle faydalandığına şahit olunur. Örneğin bu şiirlerden bir diğeri de "Tereyağı"dır. Şair, İkinci Dünya Savaşı'nı ve o dönem yaşanan sıkıntıları ve açlığı mizah içeren ironik bir yapı üzerinden üstü kapalı bir biçimde şöyle dile getirmiştir:

"Hitler amca!
Bir gün de bize buyur.
Kâkülünle bıyıklarını
Anneme göstereyim.
Karşılık olarak ben de sana

Mutfaktaki dolaptan aşırıp
Tereyağı veririm.
Askerlerine yedirirsin.

Eylül 1939" (Orhan Veli, 2010, s. 226)

İkinci Dünya Savaşı esnasında yaşanan açlığı (bilhassa sefaleti) çocuksu bir üslupla ele alan Orhan Veli, savaşın birinci sorumlusu olan Adolf Hitler'i -alay etme maksadıyla- şiirine konu(k) etmiş ve o dönem zenginliğin bir nişanesi olan tereyağını (bir çocuğun dilinden) ona vereceğini söyleyerek savaşla (ya da savaşın) açtığı derin yaraları ve geride bıraktığı acı izleri dolaylı yoldan eleştirmeye (hatta daha yerinde bir ifade ile *satirize etmeye*) çalışmıştır. Buna bağlı olarak şair "[s]on dizede, Avrupa'yı işgal etmeye başlayan güçlü bir ordunun askerlerinin aslında aç olduğu îmâsıyla 'ironi'nin [olması gerekenden farklı bir sonuç yaratma ve bilmezden gelme] özelliği[ni] uygula[mıştır.] Ayrıca, savaş yıllarının yokluk ortamında, bir evde tereyağı bulunması da ironinin bir başka boyutunu oluştur[maktadır.]" (Sazyek, 2006, s. 298)

Orhan Veli'nin İkinci Dünya Savaşı'nı eleştirdiği (ya da içten içe *satirize ettiği*) bir diğer şiiri de "Bizim Gibi"dir. Şair bu sefer, savaş esnasında kullanılan araç gereçlere çocuksu bir üslup, fakat yetişkin ve insani bir tavırla yaklaşmıştır:

"Arzulu mudur acaba
Bir tank, rüyasında
Ve ne düşünür tayyare
Yalnız kaldığı zaman?

Hep bir ağızdan şarkı söylemesini
Sevmez mi acaba gaz maskeleri
Ay ışığında?

Ve tüfeklerin merhameti yok mudur
Biz insanlar kadar olsun?

Eylül 1939" (Orhan Veli, 2010, s. 211)

Orhan Veli'nin kapalı ironi tekniğini kullanarak yazdığı her iki şiirinde de İkinci Dünya Savaşı ile hesaplaşması söz konusudur.[5] "Tereyağı" şiirinde Hitler'in açtığı onulmaz yaraları

[5] Her iki şiir de ("Tereyağı" ve "Bizim Gibi") aynı tarihte, İkinci Dünya Savaşı'nı eleştirmek (ya da daha doğru bir ifade ile örtük bir şekilde *satirize etmek*) maksadıyla yazılmıştır.

(ima yoluyla) ele alan şair, "Bizim Gibi" adlı şiirinde ise mühimmat üzerinden bütünüyle İkinci Dünya Savaşı'yla hesaplaşma işine girişmiştir. Şair, çocuksu bir edayla kaleme aldığı bu şiirlerin aracılığıyla; hem savaşın çocuklar üzerindeki derin ve yıkıcı etkisini anlatmaya çalışmış hem de sorular sorarak savaşın nasıl sonlandırılabileceği konusunda kendince çıkış yolları aramıştır.

Orhan Veli, mizah ve ironi aracılığıyla yalnızca toplumsal yıkımları ele almakla kalmamış; aynı zamanda sosyal ahlaka değindiği şiirlerinde de bu anlatım tekniklerinin imkânlarından yoğun biçimde yararlanmıştır. Bu doğrultuda kaleme aldığı şiirlerden biri de "Söz"dür. "Söz" başlıklı şiirde Orhan Veli, özellikle erkek egemen gündelik söylemde cinsel arzuların nasıl ifade edildiğini ve bu söylemin kadın bedenini nasıl nesneleştiren bir bakış açısı ürettiğini ironik bir üslupla görünür kılmıştır. Şair, bu durumu doğrudan bir yargılamaya başvurmadan; alaycı anlatım ve ironi tekniğinin sağladığı mesafe aracılığıyla, üstü kapalı ve eleştirel bir biçimde şiire taşımıştır:

"Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,
Muhallebiciye.

Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?

Şubat 1941" (Orhan Veli, 2010, s. 67)

Orhan Veli'nin bu şiiri, doğrudan cinsel göndermelerden ziyade, gündelik dilde dolaşımda olan örtük imalar ve konuşma kalıpları üzerinden kurulan bir ironiye dayanır. Şiirde yer alan ifadeler, kadın bedenine yönelik kaba ya da saldırgan bir söylemden çok, erkek egemen gündelik dilin sıradanlaşmış bakış açısını açığa çıkaran bir anlatım stratejisi olarak okunabilir.

Bu bağlamda şiirdeki cinsellik, bireysel bir arzu anlatımından ziyade, toplum içinde normalleştirilmiş söz ve davranış biçimlerinin eleştirel bir yansıtılması işlevini görür. Orhan Veli, bu tür ifadeleri bilinçli biçimde şiirin içine dâhil ederek, gündelik hayatta fark edilmeden

yeniden üretilen kabalığı ve yüzeyselliği görünür kılmayı amaçlamıştır. Dolayısıyla metinde kadınlara yönelik doğrudan bir aşağılama ya da hedef alma söz konusu olmaktan çok, bu tür söylemlerin sıradanlaşmasına yönelik ironik ve mesafeli bir tutum dikkat çekmektedir.

Şairin toplumsal ironiyi ihtiva eden şiirlerinden bir diğeri de "Pireli Şiir"dir. Bu şiir, hayattaki zıtlıklar ve tersliklerden yola çıkarak beraberinde getirdiği eşitsizlikler/haksızlıklar ve bozuk düzenle oluşmuş sistemden bahsetmektedir:

"Bu ne acayip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.

Kimi işinde gücünde,
Kiminin donu yok kıçında.
Ağzı var, burnu var, kulak var;
Ama hepsi başka biçimde.

Kimi peygambere inanır;
Kimi saat köstek donanır;
Kimi kâtip olur, yazı yazar;
Kimi sokaklarda dilenir.

Kimi kılıç takar böğrüne;
Kimi uyar dünya seyrine:
Karı hesabına geceleri,
Gündüzleri baba hayrına.

Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek?

Karışık bir iş vesselâm.
Deli dolu yazar kalem.
Yazdığı da ne? Bir sürü

İpe sapa gelmez kelâm.” (Orhan Veli, 2010, s. 130)

Şiirin sonunda kendi yazdıklarıyla da alay eden şair, bu zıtlıklar ve terslikler üzerinden aynı zamanda ironik bir tavır sergilemektedir (Fedai, 2009, s. 1005). Orhan Veli’nin ideolojik olarak takındığı tavır, bulunduğu muhalif konum ve ömrü boyunca yaşadığı geçim sıkıntısı[6] onu, yazdığı şiirlerde kırıcı/incitici olmayan bir protestocuya dönüştürmüştür. Toplum içinde açıkça dile getirilmekten çekinilen konuları şiirlerinde mizah ve ironi yardımıyla işlemiş olan şair, kendince bütün eşitsizliklere/haksızlıklara karşı açık yüreklilikle meydan okumaya çalışmıştır. İşte “Pireli Şiir” de böyle bir başkaldırının sonucudur, denilebilir. Bu şiir aynı zamanda bireyin modern şehir hayatı içindeki (modern yaşam karşısındaki) yalnızlığının, çaresizliğinin, yoksulluğunun, uyumsuzluğunun ve sıradanlığının -trajik bir ton yerine- ironik bir anlatım aracılığıyla sunulmasına da işaret etmektedir. Dolayısıyla bu tepkiyi toplumsal dengesizliğin normalleştirilmesine karşı örtük bir eleştiri olarak da algılamak mümkündür.

Benzer bir durum; Orhan Veli’nin önsözünü yazdığı ve arkadaşlarıyla birlikte -ilk eser olarak- 1941’de yayımladığı *Garip* kitabının[7] ilk şiirinde de mevcuttur. Orhan Veli ve Oktay Rifat’ın birlikte kaleme aldığı ve poetik ortaklıklarının bir nişanesi olan bu şiir; “Kuş ve Bulut” ismini taşımaktadır. Doğa ve toplumda oluşmuş aksaklıkları güçlü bir ironi ile dile getiren bu şiir, aynı zamanda okurda farklı bakış açıları gelişmesine de yardımcı olmaktadır:

“Kuşçu amca
Bizim kuşumuz da var
Ağacımız da.
Sen bize bulut ver sâde
Yüz paralık.” (akt. Ercilasun, 1994, s. 64)

İlk bakışta çocuksu bir üslubun egemen olduğu ve küçük bir çocuğun sıradan konuşmasına benzeyen “Kuş ve Bulut” şiiri, aslında (b)öyle görünüyor olmasına rağmen, çok basit bir hikâye içermemektedir. Toplumun yozlaşmasıyla birlikte doğada ve yaşamın tam da içinde oluşan düzensizlikler ve aksaklıklar, çocuksu bir üslup kullanılarak ironileştirilmiştir. Yozlaşan toplum hayatında ortaya çıkan çarpıklıklar ve onun bir sonucu olarak açılan onulmaz yaraların yetişkinler (ki bu “Kuşçu amca” sıfatıyla işaret edilmektedir) sayesinde meydana geldiğini dolaylı yoldan anlatan Orhan Veli ve Oktay Rifat, ironik bir dil kullanarak çocukların da geleceğinin düşünülmesi gerektiğini okurlarına üstü kapalı bir biçimde izah etmeye

[6] Orhan Veli’nin hayatı boyunca yaşadığı geçim sıkıntısının bütün yansımalarını, -sevgilisi- Nahit Hanım’a yazdığı mektuplarda açıkça görmek mümkündür (mektuplar için bkz. Orhan Veli, 2014).

[7] 1941’de Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat üçlüsü, şiirde var olan aşırı duygusallığa, şaireliğe, basmakalıp söyleyişe vs. başkaldıran şiirlerini *Garip* adını taşıyan -bir- kitapta toplamışlardır. Bu kitap aynı zamanda her üç şairin de ilk kitabıdır (ayrıntılı bilgi için bkz. Sazyek, 2006).

çalışmışlardır.[8] Bu da bu iki şairin, toplumsal sorunları doğrudan ve didaktik bir söylemle dile getirmek yerine, ironik bir bakış açısıyla dolaylı biçimde ele aldığını gösteriyor. Böylelikle bu mesafe hem şiirin sanatsal özerkliğini korumuş hem de eleştirinin etkisini artırmıştır.

Buradan hareketle Orhan Veli şiirindeki mizah ve ironinin, modern edebiyatın temel özelliklerinden biri olan *örtük eleştiri* anlayışıyla örtüştüğü söylenilebilir. Burada toplumsal gerçekliğin reddedilmediği; aksine onun mizah ve ironi yoluyla yeniden anlamlandırıldığı görülüyor.

Garip'te yer alan ve Orhan Veli ile Oktay Rifat'ın ortak imzasını taşıyan bir diğer şiir de "Ağaç"tır.

"Ağaca bir taş attım;
Düşmedi taşım,
Düşmedi taşım.
Taşımı ağaç yedi;
Taşımı isterim,
Taşımı isterim!" (Orhan Veli & Oktay Rifat, 2020)

İlk defa 1937 yılında *Varlık* dergisinde yayımlanan "Ağaç" şiirinin ironik bir hikâyesi vardır. Şairlerin bu şiirle attıkları taş, zamanın *Ağaç* dergisinedir. O yıllarda Necip Fazıl Kısakürek, *Ağaç* adında bir edebiyat dergisi çıkarmaktadır.[9] Orhan Veli ve Oktay Rifat ise o dergiye şiirlerini gönderirler. Necip Fazıl, şiirlerin basılacağını söyler ama şairler dergiyi ellerine aldıklarında, sayfalarında şiirlerinin olmadığını görürler ve bunun üzerine "Ağaç" adlı şiiri yazarlar. İşte bu şiirde "Ağaç"la simgelenen; Necip Fazıl'ın *Ağaç* dergisi, "taş" ise şairlerin şiirleridir. Bundan dolayı bu şiirin mizah yüklü dizeleri okura, Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın Necip Fazıl'a olan sitemini göstermektedir (Akın, 2020).

SONUÇ

Şiir hayatını Garip anlayışı ile farklı bir noktaya çıkaran Orhan Veli, çok kısa bir ömür yaşamasına rağmen, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri içerisinde kendine has bir yer edinmeyi başarabilmiş sanatçılardan biridir. Orhan Veli, şiire karşı olan tutku ve bağlılığı sayesinde yerinde saymamış, edebî kalite açısından şiirini hep daha ileriye götürerek yenilemeye ve geliştirmeye çaba göstermiştir. Üstelik sanatıyla, kendince yanlış gördüğü gidişata dur demenin yollarını aramış ve eserlerini farklı görüş ve anlayışların boyunduruğu altına koymadan mizah ve ironi gibi tekniklerin yardımıyla, şiirlerine sosyal bir nitelik kazandırmaya çalışmıştır. Bu

[8] "Kuş ve Bulut" şiiri üstüne kaleme alınmış farklı bir inceleme yazısı için bkz. (Issı, 2012, s. 33-37)
[9] *Ağaç* dergisi hakkında daha geniş bilgi için bkz. (Uçman, 1988, s. 460)

bağlamda mizah ve ironi, şairin şiirlerinde yalnızca birer anlatım tekniği olarak değil; aynı zamanda toplumsal değişim ve dönüşümlere verilen estetik ve düşünsel yanıtlar olarak da varlık göstermiştir. Böylece Orhan Veli, kendi düşüncesine uymayan toplum düzenine karşı öfkelenmeden/darılmadan kendine has bir şiir üslubu/izleği geliştirerek tepki göstermeye muvaffak olmuştur. Bütün şiir serüveni, bilhassa Garip dönemi göz önünde bulundurulduğunda, Orhan Veli'nin sadece sanattan salt edebiyata ya da edebiyattaki seçkinci anlayışa eleştirel yaklaşımda bulunmakla kalmadığı görülür. Şair ayrıca; savaştan çarpık cinselliğe (yahut çarpık cinsellik söylemine), modernleşme sürecinden toplumsal yıkım ve aksaklıklara, sınıfsal gerilimlerden gündelik hayata kadar pek çok alanda gözlemlediği eksiklik ve yanlışlıkları şiir aracılığıyla eleştirmeyi (hatta zaman zaman satirize etmeyi) tercih etmiştir. Bu bağlamda Orhan Veli, şiiri yalnızca estetik bir ifade alanı olarak değil, aynı zamanda olumsuzluklara karşı dik bir duruş sergilediği önemli bir savunma aracı olarak da kullanmıştır. Bu özellikleriyle Orhan Veli'nin şiiri, Garip hareketinin sosyolojik temelini en görünür biçimde temsil eden bir poetik yapı sunmuştur. Bununla birlikte Orhan Veli için; kaleme aldığı her şiiriyle, gündelik yaşamda herkesin fark etmediği (yahut edemediği) ya da çok doğal kabul ettiği durum veya olaylar karşısında kendine özgü bir duruş sergilemeyi görev edinmiş bir sanatçıdır demek, yerinde olacaktır. Şairin bu tutumu, okurun her daim ilgisini çekmiş ve bu sayede şiirleri her dönem olduğu gibi bugün bile kendine has bir okur kitlesi bulmaya/oluşturmaya muktedir olmuştur. Bütün bunların dışında mizah tekniklerini birçok şiirinde ustaca kullanan Orhan Veli, toplumda oluşan bozuk düzeni ironik bir dille eleştirmiş ve insanlarda az da olsa bir duyarlılık oluşturmayı başarabilmiştir. Buradan hareketle Orhan Veli şiiri için bir bakıma "kendi dönemine damga vurmuş toplumsal olayların -mizahi ve ironik bir bakışla dönüştürülerek- şiire aktarılmış ifadesidir" de demek mümkündür.

KAYNAKÇA

Ahmed Hâşim. (2013). *Bir Günün Sonunda Arzu (Bütün Şiirleri)*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Akın, S. Necip Fazıl'ın Yayımlamadığı Orhan Veli ve Oktay Rıfat Şiirleri. *Sunay Akın*. (Yayınlanma Tarihi: 14.04.2019): https://youtu.be/qMn9Q5NnjN8 (Erişim Tarihi: 23.05.2020).

Anday, M. C. Melih Cevdet Anday ve Garip Akımı (1989). *TRT Arşiv*. (Yayınlanma Tarihi: 28.11.2018): https://youtu.be/jkjjp_K7zao (Erişim Tarihi: 16.05.2020).

Cebeci, O. (2017). *Komik Edebi Türler (Parodi, Satir ve İroni)*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Durmuş, İ. (2005). Mizah. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde (ss. 205-206). 30. İstanbul.

Eğilmezler Boylan, M. (2015). *Humorists' Narratives on Social Role of Humor in Turkey in a Historical Perspective (Tarihsel Perspektiften Türkiye'de Mizahın Sosyal Rolü Üzerine Mizahçıların Anlatıları)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı, Ankara.

Ercilasun, B. (1994). *Orhan Veli Kanık (Hayatı, Sanatı ve Eserlerinden Seçmeler)*. İstanbul: Milli Eğtim Bakanlığı Yayınları.

Fedai, Ö. (2009). Garip ve İkinci Yeni Şiirinde Bir Kaynak Olarak Humour ve İroni. *Turkish Studies*, 4/(1-1), 997-1021.

Gezer, A. & Çelik, Y. (2017). Mizah Ekseninde İroni Çerçevesinde Anlam İlişkileri ve Ayşe Kilimci'nin Hikâyelerinde Mizahî Dil. *Current Research in Social Sciences*, 3/(3), 98-114.

Issı, A. C. (2012). Pozitivist 'Garip' Manifestosu "Kuş ve Bulut" Şiirinden Nasıl Görünür?. *Edebiyatı Dipte(n) Kuşatmak (Modern Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar)* içinde (ss. 33-37). İstanbul: Roza Yayınevi.

irony/ironi, https://tr.pinterest.com/normal_eks/ironyironi/ (Erişim Tarihi: 10.05.2020).

Namık Kemal. (2019). Hürriyet Kasidesi. *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 11 Ders Kitabı* içinde (ss. 68-69). haz. Mehmet Ali Yerlikaya. İstanbul: Ekoyay Eğitim Yayıncılık Matbaacılık.

Oral, T. (1998). *Yaza Çize*. İstanbul: İris Yayınevi.

Orhan Veli. (2010). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Orhan Veli. & Oktay Rifat. Ağaç. *Epigraf*. (Yayınlanma Tarihi: 04.02.2001): https://epigraf.fisek.com.tr/index.php?num=201 (Erişim Tarihi: 23.05.2020).

Orhan Veli. (2014). *Yalnız Seni Arıyorum (Nahit Hanım'a Mektuplar)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Saf Şiir (Halis, Öz Şiir) Anlayışı (1923-1960). *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri*.
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/113122/mod_resource/content/0/4.%20hafta.pdf
(Erişim Tarihi: 16.05.2020).

Sazyek, H. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tuğluk, A. (2017). İroni Nedir?. *İdil*, 6/(29), 441-467.

Uçman, A. (1988). Ağaç. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde (ss. 460). 1. İstanbul.

Uzunkaya, U. (2011). Orhan Veli'nin Kitabe-i Seng-i Mezar'larında Metinlerarası İlişkiler. *IJSES Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 1/(2), 31-34.

Ünal, H. (2015). İroni. *Türk Dili*, CIX/(767-768), 174-181.

Yavuz, H. Hilmi Yavuz: Orhan Veli, 7 yıl bizimle dalga geçmiştir. *Kültür A.Ş. (İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.)*. (Yayınlanma Tarihi: 24.04.2012): http://ibbkulturas.blogspot.com/2012/04/hilmi-yavuz-orhan-veli-7-yl-bizimle.html?m=1 (Erişim Tarihi: 16.05.2020).